LIETUVOS BANKO TEISĖS IR LICENCIJAVIMO DEPARTAMENTO DIREKTORIUS

SPRENDIMAS DĖL X.X. IR AB „ARTEA" BANKO GINČO NAGRINĖJIMO

2025-06-02 Nr. 429-108
Vilnius

Lietuvos bankas gavo pareiškėjo X.X. (toliau – pareiškėjas) kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti tarp pareiškėjo ir AB „Artea" banko[1] (toliau – bankas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2024 m. lapkričio 27 d. pareiškėjas su savo sutuoktine pasirašė bendrosios jungtinės nuosavybės teise turimų Ūkio banko akcijų pirkimo–pardavimo sutartį (toliau – Sutartis), kuria pareiškėjas savo sutuoktinei pardavė Ūkio banko akcijų (toliau – akcijos).

2025 m. kovo 4 d. pareiškėjas kreipėsi į banką, pateikė bankui Sutartį ir paprašė, kad bankas įvykdytų pirkimo–pardavimo sandorį ir visas pareiškėjo turimas akcijas pagal Sutartį perleistų jo sutuoktinei. Bankas, atsakydamas į pareiškėjo kreipimąsi, paprašė pareiškėjo pateikti notaro patvirtintą Sutartį, kuria yra atidalijamas pareiškėjo su sutuoktine bendrąja jungtinės nuosavybės teise turimas turtas (akcijos). Pareiškėjui atsisakius bankui pateikti notaro patvirtintą Sutartį, bankas atsisakė įvykdyti akcijų perleidimo pareiškėjo sutuoktinės asmeninėn nuosavybėn sandorį.

Nesutikdamas su banko sprendimu, pareiškėjas kreipėsi į Lietuvos banką dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo. Kreipimesi pareiškėjas teigė, kad bankas nepagrįstai reikalauja notaro patvirtintos Sutarties ir tuo pagrindu nepagrįstai atsisako įvykdyti jo su savo sutuoktine įvykdytą akcijų pirkimo–pardavimo sutartį. Pareiškėjo teigimu, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.89 straipsnio 1 dalies 7 punktas nustato, kad asmenine sutuoktinių nuosavybe laikomas turtas, sutuoktinio įgytas už asmenines lėšas arba lėšas, gautas realizavus jo asmenine nuosavybe esantį turtą, jeigu to turto įgijimo metu buvo aiškiai išreikšta sutuoktinio valia įgyti turtą asmeninėn nuosavybėn. Pareiškėjas paaiškino, kad nei Sutarties sudarymo metu, nei po to nebuvo išreiškęs valios keisti turimo turto (akcijų) teisinio režimo ar padalinti jam su sutuoktine priklausančio turto. Pareiškėjas teigė, kad „po akcijų pardavimo sandorio vykdymo akcijos „keliauja" iš pardavėjo į pirkėjo (sutuoktinio) sąskaitą. Akcijos disponuoja tas sutuoktinis, kurio sąskaitoje yra akcijos ir bendrosios jungtinės nuosavybės teisės režimas nesikeičia." Pareiškėjas teigia, kad „remiantis Civilinio kodekso 1.74 straipsnio 3 d. akcijų pirkimo–pardavimo sandoriai notarine forma turi būti sudaromi: kai parduodama 25 procentai ar daugiau uždarosios akcinės bendrovės akcijų arba akcijų pardavimo kaina yra didesnė kaip 14 500 Eur."

Pareiškėjas Lietuvos banko prašė imtis veiksmų, kad bankas įvykdytų jam pateiktą Sutartį ir atliktų pareiškėjo turimo investicinio portfelio perskaičiavimą.

Bankas pateiktame atsiliepime Lietuvos bankui teigė, kad pareiškėjas akcijų pirkimo–pardavimo sutartį sudarė su savo sutuoktine, sutartyje pareiškėjas yra įvardijamas kaip pardavėjas, o sutuoktinė kaip pirkėja. Tačiau akcijos, kurias savo sutuoktinei siekia perleisti pareiškėjas, buvo įgytos santuokos metu ir priklauso abiem sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Taip pat akcijas perleisti siekiama pareiškėjui su savo sutuoktine būnant santuokoje. Bankas remiasi Civilinio kodekso 6.305 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pirkimo–pardavimo sutarties samprata: pirkimo–pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą). Banko teigimu, pareiškėjo pateikta Sutartis neatitinka pirkimo–pardavimo sutarties sampratos,

[1] Nuo 2025 m. gegužės 5 d. AB Šiaulių bankas tapo AB „Artea" banku.

nes sudaryta tų pačių šalių ir akcijų nuosavybė tokios sutarties pagrindu kitai šaliai nepereina. Nors pareiškėjas teigia, kad nesiekia keisti akcijų teisinio režimo, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad jo tikslas perleisti akcijas sutuoktinės asmeninėn nuosavybėn, bankas vertina, kad pareiškėjas sutuoktinei perleisti akcijas gali tik pakeičiant akcijų nuosavybės teisės režimą iš bendrosios jungtinės nuosavybės į asmeninę sutuoktinės nuosavybę. Bankas remiasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimu, pateiktu 2013 m. vasario 22 d. priimtoje nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-46/2013, kurioje teismas išaiškino, kad „Civilinio kodekso 3.87 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sudarius santuoką sutuoktinių įgytas turtas išlieka bendroji jungtinė nuosavybė, kol yra padalijamas arba kol bendrosios jungtinės nuosavybės teisė baigiasi kitais pagrindais. Turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijimas yra dažniausias bendrosios jungtinės nuosavybės teisės pabaigos pagrindas. Įstatymas nurodo du bendro sutuoktinių turto padalijimo būdus: teismo sprendimu ir notariškai patvirtinta sutuoktinių sutartimi (Civilinio kodekso 3.116 straipsnis). Sutuoktiniai gali patys pasidalyti bendrą turtą notariškai ar teismo patvirtinta sutartimi. Sutuoktinių susitarimu jų bendras turtas gali būti padalytas bet kuriuo metu galiojant santuokai. Tokiu atveju sutuoktiniai turi sudaryti notariškai patvirtintą sutartį (Civilinio kodekso 3.116 straipsnio 1 dalis)." Atsižvelgdamas į pirmiau minėtą informaciją, bankas teigia, kad pareiškėjas, norėdamas perleisti akcijas sutuoktinei, turi pateikti teisės aktų reikalavimus atitinkantį susitarimą (ar teismo sprendimą) dėl akcijų nustatymo kaip pareiškėjo sutuoktinės asmeninės nuosavybės.

Atsižvelgdamas į pirmiau minėtą informaciją, bankas prašė atmesti pareiškėjo reikalavimą kaip nepagrįstą.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių (toliau – Taisyklės) 44 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka ginčo šalių pateiktų įrodymų vertinimą ir jo pagrindu priima sprendimą.

Pareiškėjo ir banko ginčas kilo dėl banko atsisakymo įvykdyti pareiškėjo bankui pateiktą Sutartį, kuria pareiškėjas visas turimas akcijas perleido savo sutuoktinės asmeninėn nuosavybėn. Banko teigimu, pareiškėjas Sutartimi su savo sutuoktine siekia atidalinti santuokoje įgytą ir bendrąja jungtinės nuosavybės teise jiems priklausantį turtą (akcijas), todėl tam, kad bankas galėtų įvykdyti akcijų perleidimo vieno iš sutuoktinių asmeninėn nuosavybėn sutartį, pareiškėjas turėtų pateikti notaro patvirtintą susitarimą atidalyti bendrąja jungtine nuosavybės teise priklausantį turtą (akcijas) arba pateikti teismo sprendimą. Pareiškėjas su tokia banko pozicija nesutinka ir teigia, kad bankas nepagrįstai reikalauja iš jo pateikti notaro patvirtintą Sutartį arba teismo sprendimą.

Siekiant išspręsti tarp pareiškėjo ir banko kilusį ginčą, Lietuvos banko vertinimu, būtina nustatyti, ar bankas pagrįstai, nesant notaro patvirtintos Sutarties arba teismo sprendimo, atsisako įvykdyti akcijų perleidimo pareiškėjo sutuoktinės asmeninėn nuosavybėn sandorį.

Nagrinėjamo ginčo byloje nustatyta, kad akcijos, dėl kurių perleidimo vieno iš sutuoktinių asmeninėn nuosavybėn kilo ginčas, yra turtas, kuris priklauso pareiškėjui ir jo sutuoktinei bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Pareiškėjas teigia, kad, sudarydamas Sutartį su savo sutuoktine, remdamasis savo bendrosios jungtinės nuosavybės teise su sutuoktine turimas akcijas pardavė savo sutuoktinei, taip pat teigia, kad nesiekia pakeisti turto (akcijų) teisinio režimo: „po akcijų pardavimo sandorio vykdymo akcijos „keliauja" iš pardavėjo į pirkėjo (sutuoktinio) sąskaitą. Akcijomis disponuoja tas sutuoktinis, kurio sąskaitoje yra akcijos ir bendrosios jungtinės nuosavybės teisės režimas nesikeičia." Bankas teigia, kad pareiškėjo ir jo sutuoktinės sudaryta Sutartis savo esme reiškia siekį atidalinti santuokoje įgytą ir bendrąja jungtinės nuosavybės teise abiem sutuoktiniams priklausantį turtą pakeičiant to turto teisinį režimą – iš bendrosios jungtinės nuosavybės į asmeninę vieno iš sutuoktinių nuosavybę.

Civilinio kodekso 6.305 straipsnio 1 dalyje apibrėžtoje pirkimo–pardavimo sutarties sampratoje nustatyta, kad pirkimo–pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja

perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą). To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vertybinių popierių, valiutinių vertybių pirkimui–pardavimui taikomos šio skyriaus normos, jeigu kiti įstatymai nenustato specialių jų pirkimo–pardavimo taisyklių. Vertinant, ar pareiškėjo su savo sutuoktine sudaryta akcijų pirkimo–pardavimo sutartis atitinka Civilinio kodekso 6.305 straipsnio 1 dalyje apibrėžtą pirkimo–pardavimo sutarties sampratą, pažymėtina, kad akcijos tiek pardavėjui (pareiškėjui), tiek pirkėjai (pareiškėjo sutuoktinei) priklauso bendrąja jungtinės nuosavybės teise. Tai reiškia, kad Sutartis sudaryta tarp tų pačių šalių, kurioms nuosavybes teise ir priklauso parduodamas turtas, t. y. nuosavybės teisė nėra perleidžiama. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos banko nuomone, yra pagrįstas banko teiginys, kad Sutartis neatitinka Civilinio kodekso 6.305 straipsnio 1 dalyje apibrėžtos pirkimo–pardavimo sutarties sampratos, o esminis pareiškėjo tikslas yra pakeisti turto (akcijų) teisinį režimą – iš bendrosios jungtinės nuosavybės į asmeninę sutuoktinės nuosavybę.

Civilinio kodekso 3.116 straipsnio 1 dalis nustato sutuoktinių turto padalijimo būdus: vieno sutuoktinio ar jų kreditorių reikalavimu turtas, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, gali būti padalytas sutuoktiniams jų susitarimu arba teismo sprendimu tiek susituokusiems, tiek ir santuoką nutraukusiems ar pradėjusiems gyventi skyrium. Nors minėtas Civilinio kodekso straipsnis nenustato sutuoktinių susitarimo formos, tačiau pirmiau minėtoje 2013 m. vasario 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimtoje nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-46/2013 teismas yra aiškiai ir nedviprasmiškai išaiškinęs, kad toks susitarimas turi būti patvirtintas notaro. Taigi, jeigu pareiškėjas nori bendrąja jungtinės nuosavybės teise turimas akcijas perleisti savo sutuoktinei, jis turi bankui pateikti notaro patvirtiną Sutartį arba teismo sprendimą.

Atsižvelgiant į pirmiau minėtą informaciją, vertintina, kad bankas pagrįstai pareiškėjo prašė pateikti notaro patvirtintą Sutartį arba teismo sprendimą, kuriuo būtų atidalijamas bendrosios sutuoktinių jungtinės nuosavybės teise turimas turtas (akcijos), o pareiškėjui minėtų dokumentų nepateikus, bankas pagrįstai atsisakė akcijas perleisti pareiškėjo sutuoktinės asmeninėn nuosavybėn, o pareiškėjo reikalavimas bankui vertintinas kaip nepagrįstas, todėl atmestinas.

Į esminius šalių išdėstytus argumentus atsakyta, o kiti šalių nurodyti argumentai neturi esminės reikšmės sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, todėl dėl jų Lietuvos bankas plačiau nepasisako. Lietuvos banko pareiga priimti motyvuotą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną šalių argumentą[2].

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjo X.X. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl tapataus ginčo dalyko kreiptis į teismą įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio Lietuvos banko sprendimo apskundimu. Ginčo šalys turi pareigą pranešti Lietuvos bankui, jeigu viena iš ginčo šalių pareiškia ieškinį bendrosios kompetencijos teismui, prašydama nagrinėti tapatų ginčą iš esmės.

Direktorius Arūnas Raišutis

[2] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-382/2010; 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010 ir kt.